

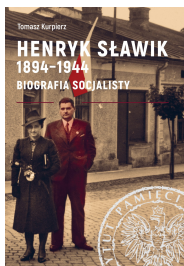
Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/157183,Nagradzane-wyrozniane-nominowane-mocna-pozycja-publicacji-IPN-na-polskim-ryнку-w.html>
27.04.2024, 10:50

Nagradzane, wyróżniane, nominowane - mocna pozycja publikacji IPN na polskim rynku wydawniczym w 2021 roku

Data publikacji 30.12.2021

W mijającym roku książki wydane przez Instytut Pamięci Narodowej były nagradzane, wyróżniane bądź otrzymywały nominacje do prestiżowych nagród. Przedstawiamy zestawienie najciekawszych, zdaniem jurorów, publikacji IPN. Najczęściej nagradzani, wyróżniani i nominowani autorzy oraz opracowania IPN w roku 2021:

[Tomasz Kurpierz, Henryk Sławik 1894-1944. Biografia socjalisty, Katowice-Warszawa 2020.](#)

Książka przedstawia społeczną, zawodową i polityczną działalność Henryka Sławika (1894-1944). Urodził się w Szerokiej na Górnym Śląsku, w rodzinie chłopskiej. Przed 1914 r. pracował jako robotnik m.in. w Altonie k. Hamburga, w czasie I wojny światowej był żołnierzem armii niemieckiej i jeńcem w obozie na Syberii. Po 1918 r. walczył w powstaniach śląskich i aktywnie uczestniczył w kampanii przed plebiscytem mającym zdecydować o przynależności państwowej tego regionu. W latach dwudziestych i trzydziestych XX w. dynamicznie działał na Górnym Śląsku w Polskiej Partii Socjalistycznej, był wieloletnim redaktorem „Gazety Robotniczej”, radnym miejskim i członkiem Śląskiej Rady Wojewódzkiej, prezesem Syndykatu Dziennikarzy Polskich Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego oraz członkiem wielu komitetów i towarzystw społecznych. W 1939 r. los rzucił go, podobnie jak kilkadziesiąt tysięcy polskich uchodźców, na Węgry, gdzie na skutek niezwykłego splotu wydarzeń stanął na czele polskiego komitetu. Współpracował zwłaszcza ze swym przyjacielem Józsefem Antallem, wysokim urzędnikiem w tamtejszym MSW. Znakomicie organizując jawną i tajną opiekę nad rzeszą wojennych uciekinierów, obaj przyczynili się do uratowania tysięcy osób, w tym wielu polskich Żydów. Po wkroczeniu

Niemców na Węgry w marcu 1944 r. Sławik musiał się ukrywać, wpadł jednak w ręce hitlerowców i po brutalnym śledztwie został wywieziony do obozu w Mauthausen-Gusen. Tam 23 sierpnia 1944 r. powieszono go wraz z kilkoma jego współpracownikami. W 1990 r. uhonorowany został tytułem Sprawiedliwego wśród Narodów Świata, a w 2010 r. odznaczony Orderem Orła Białego.

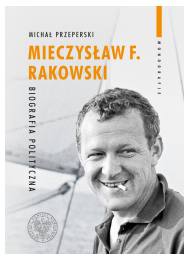
- **Nagroda Klio w kategorii monografia naukowa (nagroda I stopnia)**
- **Zwycięstwo w plebiscycie „Historia zebrana” na najlepszą książkę historyczną I półrocza 2021 w kategorii: w rolach głównych**
- **Nominacja do Nagrody Historycznej m.st. Warszawy im. Kamieniarza Moczarskiego**

Katarzyna Rębacka, *Komunista na peryferiach władzy. Historia Leonarda Borkowicza (1912-1989), Szczecin-Warszawa 2020*

Dla jednych „Żyd ateusz, komunista”, dla innych „prawdziwy patriota”. Dla przyjaciół „po inteligencku niezrównoważony Lusiek”, dla wrogów „czerwony burżuj”. Członek KPP, bereziak, czerwonoarmista. Kościuszkowiec, rządowy pełnomocnik, szef milicji. Ambasador, prezes kinematografii i redaktor w „Książce i Wiedzy”. Przede wszystkim – pierwszy szczeciński wojewoda. Leonard Borkowicz to także człowiek, który najpierw partię przedłożył ponad szczęście osobiste, a później – samokrytycznie – rozliczył się ze swojego ideologicznego wyboru.

- **Nagroda Historyczna tygodnika „Polityka”: najlepszy debiut w kategoriach prace naukowe i popularnonaukowe**
- **Nagroda im. prof. Tomasza Strzembosza**
- **Nominacja do Nagrody im. Jerzego Giedroycia**
- **Nominacja do Nagrody Historycznej m.st. Warszawy im. Kazimierza Moczarskiego**

Michał Przeperski, Mieczysław F. Rakowski. Biografia polityczna, Warszawa 2021

Mieczysław Franciszek Rakowski, ostatni I sekretarz KC PZPR (1989–1990), premier (1988–1989), wicepremier (1981–1985) oraz wicemarszałek Sejmu PRL (1985–1988), współtwórca i wieloletni redaktor naczelny tygodnika „Polityka” (1958–1982). Długotrwała kariera polityczna oraz nimb „liberała” czynią z niego jedną z najbardziej interesujących postaci w dziejach PRL. Wychowany na kujawskiej wsi, wchodził w dorosłość w czasie wojny i zaraz po jej zakończeniu. Był self-made manem PRL, lecz jego fryzury (i nuworyszostwo) zostały obśmiane przez Leopolda Tyrmanda. Jednocześnie konsekwentnie próbował racjonalizować ustrój i piąć się po szczeblach kariery. Im bardziej cenili go towarzysze partyjni, tym bardziej oddalał się od niegdyś bliskich mu salonów towarzyskich Warszawy. Ta książka to próba bilansu skomplikowanego życiorysu politycznego. Rakowski jest pierwszym przywódcą PZPR, który doczekał się całościowej biografii naukowej.

- **Biografia Mieczysława Rakowskiego zdobyła Nagrodę KLIO w kategorii monografia naukowa(nagroda III stopnia)**

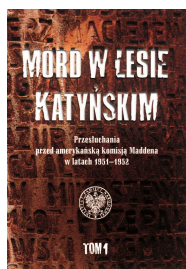
Andrij Rukkas, Razem z Wojskiem Polskim. Armia Ukraińskiej Republiki Ludowej w 1920 r., Warszawa 2020

Ukraińskie wojsko było scentralizowaną i zorganizowaną siłą z własnymi organami zarządzania, jednostkami bojowymi, służbami bezpieczeństwa, zaopatrzenia i uzupełnienia. Wiosną 1920 r. wojsko to dosłownie odrodziło się z popiołów po straszliwej katastrofie z jesieni poprzedniego roku, kiedy wydawało się, że armia ukraińska została ostatecznie rozbita i zniknęła na zawsze. Wielka w tym zasługa naszych sojuszników – Polaków, z którymi żołnierze ukraińscy wspólnie ruszyli wyzwolić swój kraj spod władzy bolszewików. Okazało się, że nie była to ostatnia regularna kampania wojenna prowadzona przez Armię URL. Pod naciskiem wroga w listopadzie 1920 r. musiała się ona wycofać z ojczyźnych ziem.

Książka poświęcona tamtym wydarzeniom jest zwięzłą rozprawą naukową, maksymalnie wypełnioną materiałem faktograficznym, opartą w znacznej mierze na materiałach

archiwalnych. Zawiera ona przede wszystkim informacje o formowaniu się centralnych organów władz wojskowych, rodzajów wojsk i służb, związków taktycznych, jednostek, wydzielonych pododdziałów i instytucji; ich strukturze organizacyjnej, liczebności i składzie dowództwa. Wszystko to pomoże współczesnemu czytelnikowi w poznaniu całościowego obrazu ukraińskich sił zbrojnych w roku 1920 z ich mocnymi i słabymi stronami.

- **Książątka zdobyła nagrodę „Przeglądu Wschodniego” w kategorii: dzieła zagraniczne**

[Mord w Lesie Katyńskim. Przestłuchania przed amerykańską komisją Maddena w latach 1951-1952, tom 1, wstęp, wybór i opracowanie Witold Wasilewski, przełożył Waclaw Jan Popowski, Warszawa 2017](#)

[Mord w Lesie Katyńskim. Przestłuchania przed amerykańską komisją Maddena w latach 1951-1952, tom 2, wstęp, wybór i opracowanie Witold Wasilewski, przełożył Waclaw Jan Popowski, Warszawa 2018](#)

[Mord w Lesie Katyńskim. Przestłuchania przed amerykańską komisją Maddena w latach 1951-1952, tom 3, wstęp, wybór i opracowanie Witold Wasilewski, przełożył Waclaw Jan Popowski, Warszawa 2020](#)

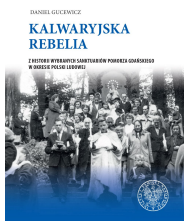
Wiosną 1940 r. NKWD ZSRS, na mocy decyzji Biura Politycznego WKP(b), wymordowało w Katyniu i innych miejscach ZSRS blisko 22 tysiące obywateli Rzeczypospolitej, w tym oficerów Wojska Polskiego. W 1951 r. Izba Reprezentantów Kongresu Stanów Zjednoczonych powołała do życia Specjalną Komisję Śledczą do Zbadania Faktów, Dowodów i Okoliczności Mordu w Lesie Katyńskim, od nazwiska przewodniczącego określaną jako komisja Maddena.

Do końca 1952 r. komisja przeprowadziła drobiazgowe śledztwo, gromadząc dowody rzeczowe oraz przesłuchując przeszło stu świadków – w Stanach Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Niemczech i Włoszech. Przed komisją zeznawali: Amerykanie, Niemcy, Polacy, Rosjanie, Węgier, Chorwat, Włoch, Szwajcar, Duńczyk i Szwed. Dochodzenie zaowocowało przyjęciem przez Izbę Reprezentantów raportu końcowego, stwierdzającego, że Związek

Sowiecki ponosi odpowiedzialność za mord popełniony na Polakach w Katyniu w 1940 r. Prace komisji odsłoniły też mechanizmy zatajania w USA prawdy o zbrodni katyńskiej. W 1952 r. w Waszyngtonie opublikowano siedem tomów protokołów przesłuchań przed komisją, a także raport wstępny i raport końcowy. Wszystko pod zbiorczym tytułem *The Katyn Forest Massacre (Mord w Lesie Katyńskim)*. Niniejszym tomem inaugurujemy polskie wydanie dorobku komisji Maddena. Edycja IPN obejmuje przesłuchania świadków i większość dowodów rzeczowych, po raz pierwszy prezentując polskim czytelnikom cały unikatowy materiał zgromadzony przez amerykańskich kongresmenów.

Nawet po ujawnieniu w latach pięćdziesiątych XX w. części dokumentów z archiwów rosyjskich protokoły komisji stanowią cenne źródło do dalszych badań. Ponieważ jak dotąd nie przeprowadzono dochodzenia w sprawie zbrodni katyńskiej, zakończonego wyrokiem sądowym, raport komisji Kongresu Stanów Zjednoczonych pozostaje najważniejszym formalnoprawnym orzeczeniem potwierdzającym winę ZSRS za mord na Polakach.

- **Publikacja IPN zdobyła nagrodę „Przeglądu Wschodniego” w kategorii: dzieje Polaków na Wschodzie**

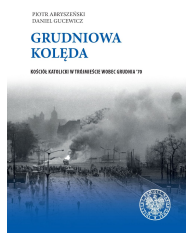
Daniel Gucewicz, Kalwaryjska rebelia. Z historii wybranych sanktuariów Pomorza Gdańskiego w okresie Polski ludowej, Gdańsk–Warszawa 2020

Na Pomorzu Gdańskim od stuleci panowała głęboko zakorzeniona tradycja pielgrzymowania do miejsc świętych. Po II wojnie światowej nieuchronnie musiała się ona skonfrontować z systemem komunistycznym, dążącym do laicyzacji i ateizacji polskiego społeczeństwa, co oznaczało również walkę z publicznymi przejawami religijności.

Z punktu widzenia władz szczególnym zagrożeniem były doroczne odpusty przyciągające tysiące osób, organizowane w sanktuariach kaszubsko-pomorskich: w Świętym Wojciechu, Piasecznie, Sianowie, Swarzewie, Wejherowie, Wielu i Matemblewie. Zdaniem wrogów Kościoła duchowieństwo wykorzystywało owe uroczystości do buntowania wiernych przeciw nowemu porządkowi.

Książka przedstawia różne oficjalne inicjatywy i działania skierowane przeciwko owej „kościelnej rebelii”. Mimo dużego nakładu środków władze nie zdołały jednak trwale ograniczyć ruchu pątniczego ani zmniejszyć siły oddziaływania wspomnianych miejsc.

- **Książka Daniela Gucewicza zajęła III miejsce w Konkursie Literatury Kaszubskiej i Pomorskiej w kategorii: opracowania naukowe.**

Piotr Abryszeński, Daniel Gucewicz, *Grudniowa kołęda. Kościół katolicki w Trójmieście wobec Grudnia '70, Gdańsk-Warszawa 2020*

Grudzień '70 to jeden z najbardziej tragicznych epizodów w historii PRL, który urósł do rangi symbolu. Stał się również ważną cezurą w relacjach państwo-Kościół. Duchowni musieli się wówczas zmierzyć z trudnym zadaniem moralnym i duszpasterskim. Jak w obliczu takiego dramatu mówić o miłości bliźniego i przebaczeniu? Brutalna pacyfikacja strajków przyniosła wiele ofiar, a w polskich domach zagościły rozpacz i cierpienie, niekiedy trauma, ale też gniew.

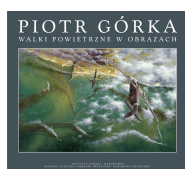
Piotr Abryszeński i Daniel Gucewicz, bazując na szeroko zakrojonej kwerendzie źródłowej, prezentują rewoltę grudniową z perspektywy Kościoła katolickiego w Trójmieście. Ukazują postawę biskupów i zwykłych księży, ich działania i wypowiedzi. Omawiają także posunięcia władz komunistycznych wobec duchowieństwa oraz inne wątki z zakresu polityki wyznaniowej na początku lat siedemdziesiątych XX w. Książka stanowi pierwszą próbę kompleksowego zmierzenia się z tą problematyką.

- **Stowarzyszenie Wydawców Katolickich FENIKS przyznało „Grudniowej kołędzie” wyróżnienie w kategorii: historia.**

Krzysztof Dybciak, *Pisarz, który został papieżem.* **Twórczość Karola Wojtyły – Jana Pawła II, IPN, Fundacja** **Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2020**

Monografia twórczości literackiej Karola Wojtyły – Jana Pawła II adresowana nie tylko do badaczy, lecz przede wszystkim do czytelników zainteresowanych osobą i dziedzictwem papieża Polaka.

- **Stowarzyszenie Wydawców Katolickich Feniks przyznało monografii nagrodę w kategorii literackiej**

Piotr Górka, *Walki powietrzne w obrazach, słowo wstępne* **gen. bryg. Stanisław Skalski, Warszawa 2020**

Album jest zwieńczeniem wieloletniej pracy artystycznej Piotra Górki. Znajdują się w nim reprodukcje obrazów olejnych, na których autor przedstawia głównie historię Polskich Sił Powietrznych na Zachodzie podczas II wojny światowej. Przez prawie trzydzieści lat ich tworzenia korzystał z pomocy i rad polskich lotników, weteranów II wojny światowej. Swoje płótna powielał litograficznie i drukował w niskich, ekskluzywnych nakładach. Odbitki te, własnoręcznie sygnowane przez wielu asów polskiego lotnictwa, są swoistym śladem historycznym. Każdy z zaprezentowanych w albumie obrazów znalazł się w odrębnym rozdziale zawierającym zarówno opis faktów historycznych – walk powietrznych przedstawionych na płótnach, jak i informacje na temat okoliczności powstawania dzieł i prywatnych kontaktów autora z bohaterami II wojny światowej lub ich potomkami.

- **Album zdobył nagrodę w plebiscywie „Historia zebrana” na najlepszą książkę historyczną I półrocza 2021 w kategorii: historia niebanalna.**

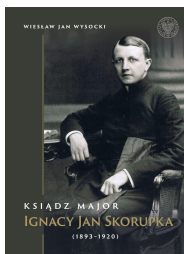

Dzieje Lubelszczyzny 1918-1939, red. Justyna Dudek, Marcin Kruszyński, Tomasz Osiński, Agnieszka Skura, Lublin 2020

Album został opracowany w ramach, realizowanego od kilku lat, projektu stworzenia syntezy dziejów Lubelszczyzny w XX w. Inspiracją dla autorów było interesujące zjawisko kulturowe, jakim jest niestąbnące zainteresowanie przeszłością „małej ojczyzny”. W wizualnej formie chcieliśmy pokazać specyfikę regionu w latach międzywojennych. Mamy nadzieję, że nasza propozycja będzie wartościowym dopełnieniem pracy specjalistów z różnych dziedzin, którzy wspólnym wysiłkiem opracowali dwutomową syntezę dziejów Lubelszczyzny w latach 1918–1939. Dokonując wyboru ikonografii do niniejszej publikacji, kierowaliśmy się wynikami ich badań.

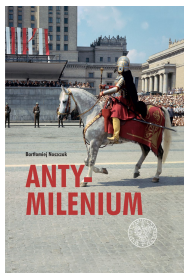
- **Album zwyciężył w Konkursie Książka Roku 2020 - Wawrzyn Pawła Konrada w kategorii Lubelszczyzna: wydawnictwo albumowe**

Wiesław Jan Wysocki, Książdz major Ignacy Jan Skorupka (1893-1920), Warszawa 2020

Album prezentuje symboliczną i legendarną postać kapelana wojskowego ks. Ignacego Skorupki, poległego w boju pod Ossowem 14 sierpnia 1920 r., pośmiertnie awansowanego do stopnia majora i odznaczonego orderem Virtuti Militari klasy 5 i Krzyżem Niepodległości (1933). W 2010 r. ks. Skorupka został uhonorowany Orderem Orła Białego.

- **Album został wyróżniony przez Stowarzyszenie Wydawców Katolickich FENIKS w kategorii: edytorstwo**

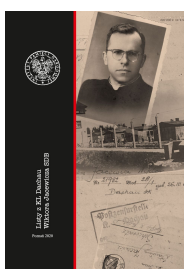

Bartłomiej Noszczak, *Antymilenium. Konflikt państwa z Kościołem na tle obchodów tysiąclecia chrztu Polski (1956-1966/1967), Warszawa 2020*

Uwolniony z internowania prymas Stefan Wyszyński podejmuje w 1956 r. walkę o rząd dusz z ekipą I sekretarza KC PZPR Władysława Gomułki. Okazją do tego jest Milenium, czyli zainicjowane przez Kościół obchody wielkiego jubileuszu tysiąclecia chrztu Polski. Dla partyjnych decydentów duchowieństwo staje się znów wrogiem numer jeden. Pod sztandarem walki z „ofensywą wojującego klerykalizmu” peerelowski aparat władzy realizuje projekt „Antymilenium”.

Gomułkowska „polityka historyczna” i świecka celebra wydarzeń historycznych, tysiąclatki, ekologia w służbie totalistycznego systemu, pogoń za obrazem Matki Boskiej Częstochowskiej, nerwowe dyskusje w zaciszach partyjnych gabinetów i zamieszki na ulicach polskich miast w 1966 r. – to tylko niektóre opisane tu wydarzenia. Dzięki tej książce wiedza o Polsce lat sześćdziesiątych staje się pełniejsza.

- **Publikacja została wyróżniona przez Stowarzyszenie Wydawców Katolickich FENIKS w kategorii: historia.**

Listy z KL Dachau Wiktora Jacewicza SDB, red. Jarosław Wąsowicz, Poznań 2020

Książka składa się z wprowadzenia omawiającego wojenne losy bohatera – Witolda Jacewicza, noty edytorskiej oraz 87 listów wysyłanych z KL Dachau w latach 1941-1945, ukazujących warunki i realia pobytu w niemieckim obozie koncentracyjnym. Książka opatrzona jest dodatkowo aneksem fotograficznym, wykazem skrótów, bibliografią i indeksem osób.

- **Publikacja została wyróżniona przez Stowarzyszenie Wydawców**

Katolickich FENIKS w kategorii: świadectwo.

Helena Popek, *Błogostawiona wieś*, opracowanie i redakcja Leon Popek, IPN, Wydawnictwo Muzyczne Polihymnia, Lublin 2020

Helena Popek w książce *Błogostawiona wieś* ukazuje życie mieszkańców wołyńskiej wsi Wola Ostrowiecka w okresie międzywojennym, pod okupacją sowiecką i niemiecką. 30 sierpnia 1943 r. Wola Ostrowiecka razem z Ostrówkami zostały zniszczone przez UPA, zamordowano ponad 1050 Polaków. Autorka chce nam ukazać, na podstawie opisu tej jednej wsi, dla niej błogostawionej, szczęśliwej, co straciliśmy. Tylko na Wołyniu takich zniszczonych polskich miejscowości było ok. dwóch tysięcy. W malowniczy sposób opisuje piękno wołyńskiej przyrody, powszedni dzień mieszkańca: co jadł, w co się ubierał. Pięknie ukazane są obrzędy (zmówiny, zaręczyny, kupno panny młodej, wesela, pogrzeby), wierzenia i strachy, uroki i czary oraz zwyczaje i obrzędy religijne. Poznajemy problemy mieszkańców: powszechny głód, choroby, bezrobocie, brak ziemi, analfabetyzm, brak opieki medycznej. W pamięci są nadal żywe konflikty: wieś – dwór, dziedzic – chłop, lęk przed gajowym. Bardzo ciekawie odmalowane są obrazy współżycia z innymi nacjami: Polacy – Rusini (Ukraińcy) czy Polacy – Żydzi. Jak uważny obserwator opisuje działalność Sowietów: tworzenie kołchozów, agitacja i powszechna propaganda, aresztowania, pobicia, zsyłki na Syberię. Okupacja niemiecka to: aresztowania, masowe wywózki na przymusowe roboty do Rzeszy, holokaust Żydów, obowiązkowe kontyngenty i ludobójstwo Polaków przez bandy ukraińskie. Wspomnienia Heleny Popek poprzedzone są wstępem syna Leona. Jego autorstwa jest też *Zarys dziejów Ostrówek i Woli Ostrowieckiej*. W Aneksie znalazły się pieśni autorki i różne dokumenty: inwentarz wsi z XVIII w. czy z wizytacji parafii z 1846 r. Jest też wykaz zamordowanych 30.08.43 r. Całość uzupełnia imponujący zbiór fotografii.

- **Wydawnictwo zostało nominowane do Nagrody Historycznej tygodnika „Polityka” w kategorii pamiętniki, relacje, wspomnienia**

Zofia Zakrzewska, Cukier krzepi. Propaganda konsumpcji cukru w Polsce w latach 1925-1932, Warszawa 2020

Publikacja analizuje kampanię propagującą konsumpcję cukru z lat 1925–1932. Podejmuje wiele wątków badawczych, m.in z dziedziny historii mediów i reklamy, historii gospodarczej, a także historii jedzenia. Głównym celem badań było odtworzenie przebiegu kampanii propagandowej cukrowników na tle społeczno-kulturowej historii samego cukru – jego znaczenia w kontekście społecznym, gospodarczym, a także nauki o żywieniu człowieka.

- **Książka nagrodzona w konkursie im. Władysława Pobóg-Malinowskiego na Najlepszy Debiut Historyczny Roku.**
- **Nominowana do Nagrody Historycznej tygodnika „Polityka” w kategorii prace naukowe lub popularnonaukowe.**

Link do podsumowania działalności Wydawnictwa IPN w roku

2021: <https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/157021,Podsumowanie-dzialalnosci-Wydawnictwa-IPN-w-2021-roku.html>